

VEDALARIN BİLİNMEYEN TANRISI KA

Korhan KAYA

Bilinen dört Veda kitabı vardır ve bunlardan en eskisi Rgveda'dır. Hint mitolojisinin hemen hemen bütün tanrılarından, tanrıçalarından, ve diğer kutsal yaratıklarından bu kitapta bahsedilir. Diğer üç kitabın konuları ve kapsamaları daha değişiktir. Ancak bu dört kitabın içeriklerinin değişikliğine ve aralarındaki zaman farkına bakılmaksızın hepbirlikte "Veda Edebiyatı" şeklinde anılması bir gelenek halini aldığı için biz de başlığımızda "Vedaların Tanrısı" şeklini kullandık. Burada ele alacağımız tek bir Veda, yani Rgveda'dır.

Rgveda, Hindistan'a yaklaşık olarak M.O. 1500 yıllarında kuzeyden gelen Arilere ait en eski edebî bir kayıttır ve aynı zamanda Hindu-ların kutsal kitabının adıdır. Sanskrit dilinin en eski biçimiyle yazılmış olan bu kitabın başta Max Müller olmak üzere, H. H. Wilson, Roth, Benfey, Weber, Ludwig, Grassman, Monier Williams, J. Muir gibi araştırmacılar tarafından yorumu ve çevirisi yapılmıştır. Bu yorumların dayandığı ilk çeviri ise M.S. 14. yüzyılda Vicaynagar¹- Racasının sarayında Baş Vezir olan Büyük yorum ustası Sâyana'nınkidir.

Ağızdan ağıza ve nesilden nesile aktarılan veda bilgilerinin bir zaman sonra Krşhna Dvaipâyana tarafından derlendiği söylenir²,

Veda, vid bilmek fiilinden türetilmiştir ve kelime anlamı "bilgi" demektir. Vedalar dört tanedir: Rgveda, Sâmvaveda, Yacurveda, Atharvaveda³. Bunların hepsine birden Samhitâ koleksiyonu denir⁴. Bizim üzerinde durmak istediğimiz kitap, içinde yüksek sesle okunması gereken ve çeşitli tanrılara hitap eden beyitlerin, yani Rc'lerin (veya Rca) toplandığı kitap olan Rgveda yani İlahiler Bilgisi Koleksiyonudur.

1 Bugünkü Madras Bölgesi.

2 Bu zat Mahabharata ve Puranalar gibi daha pekçok kitabın derleyicisi olarak gösterilir.

3 Rgveda: İlahi Bilgisi, Sâmvaveda: Melodi, Yacur: Kurban, Atharva: Sihir Bilgisi Koleksiyonları.

4 Samhita: sam ile dha'dan: birlikte koymak, birleştirmek, bir araya getirmek.

Rgveda 1017 sükta yani ilâhiden müteşekkildir. Bu ilahilerin sayısı sekizinci kitaba soradan eklenmiş olan 11 ilâhi ile⁵ 1028'e ulaşır. Rgveda'nın kitaplarına mandala adı verilir ve on tanedir⁶. Genellikle kabul edilen düşünceye göre onuncu Mandala'daki ilahiler diğerlerinden daha eskidir. Bu kitaptaki bazı ilâhilerin anlamı biraz belirsiz, biraz sislidir. X. Mandala'daki bir ilahinin ise herşeyin üstünde bir "Yüce Kuvvet"e işaret ettiği söylenebilir ki bizim de dikkati çekmek istediğimiz husus budur.

Veda yorumlarıyla tanınan Ralph T. H. Griffith "Veda ilahilerinin Eski Ahit'in İşıya ve Eyüp bölümleri ya da Davud'un Mezmurları kadar akılcı ve sanatsal olmadığını" söylüyor. Prof. Wilson da "basit bir kompozisyonla yazılmış Veda ilahilerinin hayalden ziyade, yazıldığı zamanın dinî ve sosyalyönünü yansıttığını" söylemektedir. Prof. Cowell ise "Rgveda'daki şiir sanatının yüceltme ve samimiyet yaratmaktan uzak olduğunu, birçok ilahideki dil ve üslubun ise sanatsal olduğunu" savunuyor⁷.

Yalın bir gözle bakarsak Rgveda ilahilerinde görülen, çeşitli tanrılara sunulmuş methiyelerdir. Bu tanrıların büyük bir çoğunluğu tabiatla ilgilidir. Kitapta geçen Tanrı adlarının kökeninde adıyla eşdeğerde olan bir fiziksel temel vardır. Örneğin ince bir tül ile örtünmüş olarak kişileştirilen ushas "şafak" tanrıçası ve bir ateş biçiminde düşünülen agni "ateş" tanrısı gibi⁸...

Veda tanrılarının isimleri, ait oldukları doğa olayı üe aynı ismi almış olmalarına rağmen, tıpkı bir insan gibi düşünülmüştür. Dyaus "gökyüzü, cennet", Prthivi "dünya", Sürya "güneş", Ushas "şafak", tanrı ve tanrıçaları gibi. Tanrılar insanlar gibi doğar, insanlar gibi yaşarlar fakat asla ölmezler. Keza Agni ve Ushas gibi, kutsal bir içki olan ve Brahmanlar tarafından içilen Soma içkisinin de Soma adıyla bir tanrısı vardır. Öte yandan sadece insanbiçimcilik yaparak türetilen ve ismi ile doğa olayı arasında bir ilgi bulunmayan tanrılar da vardır. Örneğin rüzgâr tanrısı Väyu'nun adı "hava, rüzgâr" anlamına geldiği halde Fırtına tanrıları Marutların adlarında ayrıca bir anlam yoktur.

5 Bu 11 ilâhiye Valakhilya adı verilir. Bunlar esere sonradan eklenmiş olan, doğruluğundan şüphe edilen ilahilerdir.

6 Rgveda 8 Khanda'dır. Bunlar tekrar birçok alt bölüme (Adhyaya), 2006 sınıfa (vârga) ayrılır. 10417 rik yani beyit ve 153826 pada yani hecedir. (Dowson, Dictionary of Mythology)

7 Ralph T.H. Griffith, The Hymns of the Rgveda, Delhi, 1976, Sayfa: VI.

8 ushas: şafak, tanyeri; agni: ateş anlamına gelir.

Rgveda'nın I. ve II. Mandalalarında en çok ilahi İndra ve Agni'ye sunulmuştur. Daha sonra sırayı göğün ikiz tabip tanrıları olan iki Aşvin ve Fırtına tanrısı Marutlar alır. III., IV. ve VII. kitaplarda İndra ve Agni'ye sunulan ilâhi saydarı eşittir. X. kitapta ise çok çeşitli tanrı, tanrıça ve mitolojik varlıklara ilahiler düzülmüştür. Aşağıda Rgveda'da tanrılara sunulmuş ilahilerden birkaç örnek verilmiştir;

İndra'ya: (VIII/ 17:1—3)

Ey Indra gel, kutsal otların üstüne otur da
 senin için çıkarttığımız Soma içkisinden iç
 Dualarımızla bağlanarak buraya yaklaş,
 bize kulak ver ve dualarımızı dinle
 Biz soma içkisi taşıyan Brâhmanlar
 seni soma içmeye çağırıyoruz.

Varüna'ya: (VII/ 87:1—2)

Varuna güneşten bir yol ayırdı
 ve onun önünde nehirlerin suyunu akıttı.
 Kısraklar tıpkı yarışta gibi
 düzen içinde koşular.
 Senin soluğun olan rüzgâr, tıpkı
 kırdaki yiyeceğini arayan vahşi bir hayvan gibi çınlar...

Agni'ye: (V/74:2—3).

Kolunda kahramanlık gücünü taşıyan Agni
 mağarada yere çöktü ve bütün tanrılara korku saldı.
 Onu bulan insanlar daha akıllı oldular ve
 kalplerinden gelen dualarla seslendiler.
 Gökteki değişmez görünüşüyle bütün dünyayı sarar,
 Ey Agni, insanların sevdikleri yerleri koru:
 sen, yaşam boyu barınaktan barınağa gidensin...

İndra-Vishnu'ya: (VI/69:1)

Ey İndra ve Vishnu, işimin tamamlanması için size
 yiyecek ve kutsal şeyler sunuyorum,
 Kurbanımızı kabul edin ve bizi engelsiz yollardan
 götürerek, bize zenginlik ihsan edin...

Mitra-Varuna'ya: (V/63:4—5)

Ey Mitra-Varuna, sihriniz cennete ulaştı,
güneş ışık olarak muhteşem bir silah gibi göründü.
Siz onu, sel gibi akan suları taşıyan
yağmur bulutu Parcanya ile gökte saklıyorsunuz.

Ey Mitra-Varuna, fırtına tanrıları Marutlar
tıpkı savaşta bir kahraman gibi arabalarını zafer için
bağladılar.

Göğü gürletenler uzaklardan çeşitli renklerle
kükreler. Ey hükmedici krallar, bizi cennetin
sütü ile ıslatın.

Vedalarda adına en çok ilahi düzülen tanrı İndra'dır. Rgveda'da 1028 ilahiden yaklaşık 250 tanesi ona aittir. Agni ise 200 ilahi ile ikinci sırayı alır. İndra kişilendirilmiş gökyüzü'dür. Veda tanrıları arasında birinci sırayı almasına rağmen "yaratıcı" bir vasfı yoktur. Güçlü ve savaşçı bir tanrıdır. Gökten yağdırdığı yağmur ile vrtra'yı yani kuraklığı yok eder. Şimşek onun silahıdır. Sonraki mitolojide ikinci sıraya itilmesine rağmen Rgveda'da başroldedir. Vedaların diğer bazı tanrıları da şunlardır: Varuna, Mitra, Savitr, Püshan, Vishnu, İki Aşvin, Rudra, Parcanya, Tvaştr, Aditi... gibi. Bu tanrıların hiçbirinin kâinatı yaratma özelliği görülmemektedir. Bazı tanrılar, meselâ Varuna gibi, zaman zaman herşeyin yaratıcısı olarak ortaya çıkarlarsa da, zaman içinde değerlerini yitirir ve gene belli bir tabiat olayının tanrısı olurlar.

Buraya kadar söylediklerimizi şöyle toparlayabiliriz: Veda devri öncesi insanların tabii olaylar karşısındaki çaresizlikleri, umut ve umutsuzlukları, birtakım tapınma biçimlerinin ve tapınacak tanrı ve tanrıçaların ortaya çıkmasına nedeni olmuştur. Daha sonra insan biçimindeki düşünülen bu ölümsüz yarlıklara, insanların hayat tarzları örnek alınarak birtakım vasıflar uydurulmuş ve gök katında bir "Tanrılar Ülkesi" yaratılmıştır.

Bütün bu tanrıların dışında gerçek bir ve tek yaratıcı tanrı olarak sonraki devrede, yani Brahmanizm'in gelişme döneminde ortaya çıkacak olan BRAHMA gözükür. Brahma herşeyin özünde vardır, insanların içindeki ruh olarak duran Brahma, Atman'dır, Gerçekte var olan aslında sadece Brahma'dır ve bütün herşey ondan türemiştir. Acaba Brahma'nın ilk şekillerine, ya da ona benzeyen "tek bir üstün güç" düşüncesine Rgveda'da rastlayabilir miyiz?

Rgveda'nın X. Mandala'sının 121. ilahisi⁹ bize bu konuda oldukça ilginç bir fikir vermektedir. İlahinin her kıtasının sonunda "kendisine kurbanlar sunacağımız tanrı kim?" diye sorulmakta, adetâ "Yaratıcı Kuvvetin" isimsizliğine dikkat çekilmek istenmektedir. "Kim" veya "Ne" soru zamirinin Sanskritteki karşılığı KA'dır. İlahi şöyle başlar:

Başlangıçta Hiranyagarbha¹⁰ vardı. Bütün yaratılmış olanların Tek Efendisi doğduğunda yalnızdı.
Dünyayı ve göğü sabit kddı ve korudu. Ona kurbanlar sunacağımız Tanrı kim?

Hayat soluğunu veren o, güç ve enerji veren o,
onun emrini bütün tanrılar yerine getirir.
Gölgesi ölümsüz hayat olan ölümün tanrısı. Ona kurbanlar sunacağımız Tanrı kim?

Daha sonra bu "İlk Kuvvet" den "insanların ve hayvanların Tanrısı", "gökleri ve, yeri sabit olarak tutan" diye bahsedilir.

Burada bir yaratılıştan bahsedilmektedir ve bu yaratılışın çeşitli dinlerin hayatın başlangıçlarını anlatışlarıyla bir benzerliği vardır. Ayrıca Tektanrıcılığa ait "eksiksiz yetkinlik" niteliği de görülmektedir. 8. beyitte "yaratıcı gücü ihtiva eden selleri gücüyle gözetken odur" o tanrılarının tanrısıdır, ondan öteye yoktur" denilmektedir.

Rgveda'nın gökleri ve dünyayı sabit olarak tutan tanrısı, Eski Ahit'in Tesniye Bölümü Bap X, 14'deki Tanrıya bu yönden benzemektedir¹¹. Orada şöyle yazar: "İşte gökler ve göklerin gökleri, yer ve onda olan herşey Rabbinindir." Kur'an-ı Kerim'in Tâ-Hâ Sûresi 6. ayetinde de "Göklerde, yerde ve bu ikisinin arasında ve yerin altında ne varsa hepsi onundur" şeklinde yazmaktadır. Eski Ahit'in İşıya Bölümünde 42. 44 ve 45. Baplarında da benzeri tasvirlerle rastlanmaktadır¹².

"Ona kurbanlar sunacağımız tanrı kim?" diye sorulmaktadır. Yavaş yavaş bütün tannların, önemlerini kaybettikleri sıralarda ortaya

9 Ralph T. H. Griffith: The Hymns of the Egveda, Delhi, 1976, sayfa: 628 (Ayrıca: M. Müller: Sacred Books of the East, Part I - II "Vedic Hymns" Oxford, 1891).

10 Hiranyagarbha: Altmtohum. Altın ışığın kaynağı, kâinatın gücü.

11 Nehemya Bap IX, 6'da: "Sen, yalnız sen RABSİN; gökleri, göklerin göklerini ve bütün ordularını, yeri ve onun üzerinde olan bütün şeyleri, denizleri ve onlarda olan bütün şeyleri sen yarattın ve onların hepsini korursun" yazmaktadır.

12 Bap XLII, 5: XLIV. 6: XLV. 7 (Kitabı Mukaddes, sayfa: 704—707).

çıkan tanrılar kurban tanrıları, özellikle de ateş tanrısı Agni ile kutsal içki tanrısı Soma'dır. Çünkü Vedalarda kurban sunmanın büyük değeri vardır. Tanrıların şerefine ateşin yardımıyla ve törenlerle kurbanlar kesilir ve ölümsüzlük içkisi olan Soma sunulur. Kurban tanrıların nafakasıdır. Kurbanlar vasıtasıyla tanrılar var olur ve yaşarlar. Kurbanlar sunan insanlar tanrılardan çeşitli arzularının doyurulmasını beklerler. Bu arzular; uzun ömürlü olmak, öldükten sonra yaşamak, zengin olmak ya da erkek evlat sahibi olmak gibi şeylerdir¹³. Ancak bu ilahide sanki kurbanla beslenmeye ya da kurbanla varlığını devanı ettirmeye ihtiyacı olmayan bir tanrıdan, daha doğru deyişle, bir "Üstün Kuvvet" ten bahis var gibi görünüyor. Nitekim Rgveda'nın başka hiçbir yerinde benzeri bir soruş şekli ile karşılaşmıyoruz.

Buna benzer bir soru sorma ve cevap arama şekli M.Ö. 6 ilâ 10. yüzyıllar arasında bir tarihe yerleştirilen Zerdüş'tün Avesta adlı kutsal kitabının Gatha'larında, yani ilahilerinde, görülür:

Yıldızlara ve güneşe yolunu kim gösteriyor?
Ayın büyüüp küçülmesini kim sağlıyor?

Düşmemesi için yerin ve göğün dayanağı kim?
Suların ve bitkilerin yaratıcısı kimdir?

Bulut ve rüzgâra hızı kim verdi?
Aydınlık ve karanlıkların hayırlı yaratıcısı kimdir?

Uyku ve uyanıklığın hayırlı yaratıcısı kimdir?
Akıllı kişilere görevini göstererek sabah, öğle ve akşamı kim yaptı?

ilâhinin sonunda cevap verilir: "Bütün bunları yapan, herşeyi bilen Ahura Mazda'dır."¹⁴

Rgveda'nın ilahisinde ise sonuç bir başka tanrının adını ortaya çıkartır:

O bize kötülük edecek bir Dünya Yaratıcısı
olmayıp, düzen içinde bir göğün (cennetin)
Yaratıcısıdır. Ona kurbanlar sunacağımız tanrı kim?

13 F. Challaye, Dinler Tarihi, sayfa: 67—69.

14 Öztürk, Doç. Dr. Morsel, "İslamiyetten önceki İran Şiiri" adlı makalesi. A. Ü. D.T.C.F. Doğu Dilleri Dergisi, Cilt III. sayı: i, Ankara^ 1983. (sayfa: 196).

PRACÂPATİ! Sen bütün yaratılmış olanları
içine alansın, senden ötesi yok.
Sana tapınan bizler lütfunla hertürlü
zenginliğe sahip olabiliriz¹⁵.

Bu Pracapati sonraki devrede ortaya çıkacak olan mistik Brahma kavramına çok yakın bir düşüncenin ilk şekillendirilişidir. Kelime anlamı "Canlıların Efendisi"dir. Daha sonra Savitr, Soma, Agni' ve Indra muhtelif kereler bu isimle andırır da, bu kelimeyle anlatılmak istenen bir "üstün ve ilk Kuvvet" dir. "Altın Yumurta" ya da "Altın Tohum" şeklinde tercüme edebileceğimiz Hiranyagarbha ile Pracapati aynı şeydir; yani başlangıçta tek olan, bütün varlıkların efendisi, yeri ve göğü tutan, hayat veren, emrini bütün tanrıların dinlediği, bütün tanrıların üzerinde olan Tanrı .Manu'ya¹⁶ göre Hiranyagarbha Brahma idi. Güneş kadar parlak olan altın bir yumurtanın içinde anlaşamayan ölümsüz bir "İlk Sebep" tarafından şekil bulmuştu. Yumurtanın içinde bir yıl kaldıktan sonra onu ikiye bölmüş, bu iki parçadan gökleri ve yeri yaratmış; ikisinin arasında da göğü, sekiz yönü ve suların sonsuz ikâmetgâhını hazırlamıştı."

Hiranyagarbha, Pracapati, Svayanıbhü ya da Brahma derken yaratıcı güce aslında bir isim bulmak mümkün olmamaktadır. Tanrı'nın isinsizliği başka inançlarda da mevcuttur. Tanrı'yı simgeleyen Tao düşüncesinde de Tao diye isimlendirilenin gerçekte bir adı yoktur: "Tao daima adsızdır... Tao bir faaliyet gösterince bir ad kazanır. Ad kazanınca tam bir varlık olur."¹⁷

Eski Ahit'in Çıkış Bölümü, Bap I I I de Musa çölde Tanrı ile karşılaşır, onunla konuşur. Tanrı ateşin içinden onu elçisi olarak seçtiğini

15 T. H. Griffith, Aynı eser.

16 Manu: (Man "düşünmek" fiil kökünden, manu = düşünme, düşünen, akıllı, m. düşünen yaratık (?) adam Bu isim insanlığın 14 mitolojik atası ve dünyanın yöneticileri ile ilgilidir ki tunların herbiri bir Manu devrine hükmetmiştir (MANVAMTARA = Manu + antara = 4.320.000 yıl). Bu Manulardan ilki Svayambhu yani "kendi kendine oluş" tur. Bu "kendiliğinden varlık" Brahma olarak karakterize edilir. Bu Brahma kendini erkek ve dişi olarak ikiye böler. Bu çiftten erkek Virac meydana getirilir ve ondan sonra da Manu Svayambhuvaya doğar. Bu Manu 10 Pracapati'nin yani Maharshi denilen insanlığın atalarının yaratıcısıdır. Manu'nun Kanunlarını içeren kitap, M.Ö. 5. yüzyılda kaleme alındığı sanılan fakat içindeki bilgiler daha eskiye ait olan Manu Samhita'dır.

17 Lao-Tzu, "Tao Te Ching"; çev: Prof. Dr. M. Özerdim, Ankara, 1978. sayfa: 36. "Chou' lar devrinde (M.Ö. 1050—2/7) atalara tapan, yer, gök, tarım vb, tanrıları olan halk, evrenin ahengini sağlayan ve her şeyin çıkacağı olan Tao'yu şüphesiz anlayamamıştı. Belki çok ilkel mânâdaki evrenin ve insanların başlangıcı olarak kabul edilen Tao, Tanrının semboUeştirilmiş varlığından başka bir şey değildi." Aynı Eser, sayfa: 7.

söyler ve gidip bütün İsrailoğullarını dine davet etmesini emreder, Musa Mısır'a gidecek, Firavunun eziyeti altında yaşayan İsrailoğullarını Mısır'dan çıkaracaktır. Ancak Musa: "ben İsrailoğulların "Atalarınızın Tanrısı beni size gönderdi" dediğimde onlar da bana, "onun ismi nedir?" diye sorarlarsa onlara ne diyeyim?" diye Tanrıya sorar. O da Musa'ya cevap verir: "Ben BEN OLANIM; İsrailoğulların böyle diyeceksin; Beni size BEN'im gönderdi."

Daha sonraki satırlarda Tanrının adı Yehova olarak görülürse de Burada sorulduğu halde kendisi hiçbir isim vermemektedir. O yüzden de adı İbranice "Var Olan" anlamına gelen Yehova olarak kalır. Kitabın başka yerlerinde aynı tanrının Elohim¹⁸ adıyla anıldığına tanık oluyoruz. O halde burada da bir isimsizlik söz konusudur ve herhalde yukarıdaki satırların mistik bir yaklaşımla yorumlanması gerekecektir.¹⁹

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Bgveda'da genellikle bilinen din, çeşitli tanrılarına ve zengin mitolojik yaratıklarına dayanılarak söylenen Çoktanncılık (PoHteizm) dir. Bunun en canlı örneğini, tanrılara tek tek yakardan ilahilerin yanısıra, Vişvadevalara²⁰ sunulmuş ilahi-

18 İbranice Yaho; Odur, Yehova: Var Olan anlamına gelir. Gene İbranice Eloh: Ruh, Elohim: Ruhların Tümü, demektir.

19 Tıpkı Filipus'un İsa'dan Tann'yı göstermesini istemesi ve onun da "Bu kadar zamandır sizinle beraberim de benim tanımadım mı ey Fiüpus?" demesi gibi. (Yuhanna incili, Bap XIV/8: ... Beni görmüş olan Babayı görmüş olur; sen nasıl Babayı bize göster diyorsun? İman etmiyor musun ki ben Babadayım Baba da bendedir? Ben size söylediğim sözleri kendiliğimden söylemem, fakat bende duran Baba kendi işlerini yapar..."

20 Vişvadevalar yani "bütün tanniar". örnek: VIII, 29:

1. Kahverengi renkli, cömert ve genç ,
Altından bir süs takınmış. (Soma)
2. Diğeri, şaşalı mevkiini kazanmış,
Tanrılar arasında akıllı. (Agni)
3. Diğeri, elinde bir metal balta taşır,
Tanrılar arasında gayretli. (Tvaştr)
4. Diğeri, elinde bir yıldırım tutar,
Ve onunla düşmanlara vurur, öldürür. (Indra)
5. Diğeri, muhteşem, hiddetli ve soğuk,
Elinde keskin bir silah taşıyor. (Rudra)
6. Bir diğeri, basan için yollar açar,
Tıpkı bir hırsız gibi gizli hazinelerin yerini bilir. (Pushan)
7. Bir başkası, geniş adımlı olanı,
Tanrıların eğlendiği yeri üç adımda dolaşır. (Vishnu)
8. Dişi arkadaşlarıyla birlikte kuşlarına binmiş,
Seyahat eden iki yolcudur onlar. (İki Aşvin)
9. İçkileri manda sütü yağı olan bu iki hükümdar,
Cennetteki koltuklarına oturmuşlar. (Mitra-Varuna)

lerde görebiliyoruz. Oysaki bunun yanı sıra Vedaların bir Kamutanrıcılığı (Panteizm) da vardır ki bunun en canlı örneğini de Puruṣhasükta denilen X. kitabın 90. ilahisinde görmekteyiz²¹. Bu ilahi, Upanishad ve Vedânta felsefesinin temel doktrini olan Brâhman-Ātman monistik düşüncesinin temel izlerini taşımaktadır (Keza I; 164/46).

Vedaların Tektanrıcılığa işaret eden en yakın ilahisi ise X, 121' deki Hiranyagarbha-Pracapati ilahisidir. Griswold'a göre biraz Panteizme kaçan şüpheli bir Tektanrıcılıktır bu²². Macdonell'a göre ise bu açıkça bir "En Yüce Tanrı" dır ve "Yaratıcı"dır²³. Yaratıcılık vasfının yakıştırıldığı bir başka tanrı da, X, 81—82 ilahilerinde görülen, daha sonraki mitolojide bazen sanatçı tanrı Tvashtṛ olarak belirecek olan ve adı "herşeyi yapan, herşeyi yaratan" anlamına gelen Viṣvakarman'dır. Ancak bunun ilahileri KA ilahisi kadar canlı ve sonsuza duyulan özlemi yansıtan tarzda değildir. X, 121 ilahisinde, her kıtanın sonunda tekrar edilen "kasmai devaya havishâ vidhema?" yani "ona kurbanlar sunacağımız tanrı kim?" sorusu bizi Ka'ya götürmektedir. Kasmai, ka "kim, ne" soru zamirinin Dativ tekil halidir ve "kime, neye, kimin

10. Şarkı söyleyerek kendinden geçen şarkıcılar
Güneşin parlamasını sağlarlar. (Angirasalar)
21 X, 90;
 1. Purushanın bin başı, bin gözü, bin ayağı vardır,
Bütün dünyayı sararak on parmağını uzaklara uzatır.
 2. Olmuş olan ve olacak olan herşey Purushadır;
Kutsal yiyeceklerle yücelen o, ebedî ve ezeli dünyayı yönetir.
 3. Büyüklüğü değişmez büyüklükte olan bu Purusha'dır,
Bütün yaratıklar onun dörtte biridir, dörtte üçü ise sonsuz göklerde.
 6. Tanrılar Purusha ile kurban sunduklarında,
Bahar onun yağı, Yaz güneşi yakacağı ve Sonbahar da adağı idi.
 8. Bu ortak ayinden damlayan yağ toplandı,
Gökteki canlıları, evcil ve vahşi hayvanları yarattı,
 11. Soma onlar Purushayı parçaladılar ve kaç parça yaptılar?
Onun ağzına ne dendi, kollarına, bacaklarına ve ayaklarına ne dendi?
 12. Onun ağzı Brahmanlar, kollan Kshatriyalar oldu,
Bacakları Vaişyalar ve ayakları da Şudralar oldu.
 13. Ay onun aklından, Güneş onun gözlerinden oldu.
Indra ve Agni ağzından, Vayu nefesinden doğdu.
 14. Göbeğinden hava çıktı ve kafasından gökyüzü meydana geldi,
Ayaklarından Dünya ve kulaklarından yönler: Böylece dünyalara şekil verdiler.
- 22 H.D. Griswold, The Religion of The Rigveda, sayfa: 348—350.
23 H.D. Griswold, The Religoin of The Rigveda, sayfa: 348—350,

için" anlamlarına gelir²⁴. Dolayısıyla Vedaların haber verdiği tek tanrı Hiranyagarba veya Pracâpati adı verilen tanrıya işaret eden ve belki de gerçekte adsızlığı ve belirsizliği ifade etmeye çalışılan KA'dır.

Hayal gücünün yarattığı çokluğun arkasında görülen tekliğin, yani sadece ve sadece "Bir Olan "in ifadesi Rgveda'nın Vişvadevalara (I, 164/46) sunulmuş bir ilahisinin 46. kıtasında şöyle dile getiriliyor:

Ona Indra derler, Mitra derler, Varuna derler,
Agni derler, semavî kuş Garutman derler:
Azizler Tek olana sayısız isim verirler,
Agni derler, Yama derler, Mâtarişvan derler.

X. *Mandala*, 121. *İlahi (Hiranyagarbha-Pracâpati)*²⁵

1. Başlangıçta Hiranyagarbha vardı. Bütün yaratılmış olanların Tek Efendisi doğduğunda yalnızdı. Dünyayı ve göğü (cenneti) sabit kıldı ve korudu. Ona kurbanlar sunacağımız tanrı kim?
2. Hayat soluğunu veren o, güç ve enerji veren o, onun emrini bütün tanrılar yerine getirir; gölgesi ölümsüz hayat olan ölümün tanrısı. Ona kurbanlar sunacağımız tanrı kim?
3. Azametiyle yaşayan ve uyuyan bütün dünyanın (Tanrılar ve insanlar) Yegâne Hâkimi odur; o iki ayaklıların ve dört ayaklıların (insanlar ve hayvanlar) Tannıdır. Ona kurbanlar sunacağımız tanrı kim?
4. O ki karlı dağlarla denizi ve uzaklardaki nehri yaratmıştır; o ki kollarını göklerin içine salmıştır. Ona kurbanlar sunacağımız tanrı kim?
5. Onunla gökler güçlü ve dünya sabittir, onunla ışık âlemi ve gök-kubbe desteklenir; onunla boşluktaki bölgeler ölçülür. Ona kurbanlar sunacağımız tanrı kim?

24 Cümlelerin gramatik analizi aşağıdadır:

kasmai	devaya	havishâ	vidhema
D. sing.	D. sing	I. sing.	Opt. 1. çş. vidh: tapınmak (6. sınıf)
kim?	deva(m)	havis(n)	Pres, P.
	"tanrı"	"adak"	

25 Griffith, Ralph, T.H., "the Hymns of The Rgveda" Delhi, 1976, Motilal Banarsidass, sayfa: 628—629.

6. Onların ruhu içinde ürperirken savaş halindeki iki orduyu destekler ve bu sırada güneş onların üzerine ışıldamaktadır. Ona kurbanlar sunacağımız tanrı kim?
7. Agni'yi (ışığı) meydana getiren, evrensel tohumu taşıyan güçlü sular geldiğinde Tanrıların ruhu varlığa o zaman yayıldı. Ona kurbanlar sunacağımız tanrı kim?
8. Kurban törenini doğuran ve yaratıcı gücü ihtiva eden suları gücüyle gözeten odur, O, tanrıların Tanrısıdır, O'ndan öteye yoktur. Ona kurbanlar sunacağımız Tanrı kim?
9. O ne bize kötülük edecek bir Dünya Yaratıcısı, ne de kanunları değiştirecek bir Cennet Yaratıcısıdır. Güçlü ve temiz sular getiren odur. Ona kurbanlar sunacağımız tanrı kim?
10. Pracâpati! Sen bütün yaratılmış olanları içine alansın, senden ötesi yok. Sana tapınan bizler lütfunla hertürlü zenginliğe sahip olabiliriz.

KAYNAKLAR

- Challaye, Félicien, *Dinler Tarihi*, çev.: Semih Tiryakioğlu, Varlık Yayınları no: 1676, İstanbul, 1972.
- Dowson, John, *A Classical Dictionary of Hindu Mythology and Religion, Geography, History and Literature*, Routledge and Kegan Paul Ltd., London, 1953.
- Griffith, Ralph T.H., *The Hymns of the Rgveda*, Motilal Banarsidass, Delhi, 1976.
- Griswold, H.D., *The Religion of the Rgveda*, Oxford University Press, London, 1923.
- 'Haçerlioğlu, Orhan, *Felsefe Ansiklopedisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1960.
- İtil, Abidin, İndra-Dharma: A.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt XI, sayfa 153—170, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1963.
- Kitab-ı Mukaddes (Eski ve Yeni Ahit), İstanbul, 1976.
- Kur-ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı, T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1973.

- Lao-Tzu, Taoizm, çev.: Muhaddere Özerdim, A.Ü. DÜ ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1978.
- Macdonell, A.A., *Vedic Mythology*, Verlag von Karl J, Trübner, Strassburg, 1897.
- Macdonell, A.A., *Vedic Reader for Students*, Oxford University Press, Madras, 1951.
- Monier, Williams, M. *A Sanskrit-English Dictionary*, Oxford at the Clarendon Press, London, 1951.
- New Larousse Encyclopedia of Mythology*, (Indian Mythology), Giriş: Robert Graves, Paul Hamlyn, London, 1959.
- Serouya, Henri, Mistisizm, çev: N. Önel, Varlık Yayınları no: 1260, İstanbtd, 1967.
- Upanishadlar, Derleyen; M. Ali Işım, Dergâh Yayınları, *Doğu Düşüncesi*, Şubat 1976.
- Winternitz, M.: *A History of Indian Literature*, Vol I, University of Calcutta, Calcutta, 1927.